

PHONG TRÀO CHỐNG ÂM MƯU CỦA THỰC DÂN PHÁP CHIA TÁCH NAM BỘ Ở BẮC VÀ TRUNG BỘ (1945-1946)

NGÔ CHƠN TUỆ*

TÓM TẮT

Bằng việc hủy bỏ Hiệp định Sơ bộ ngày 06-3-1946, thực dân Pháp đã bội ước, âm mưu tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam. Một lần nữa Chính phủ Việt Nam Dân chủ Cộng hòa (VNDCCH) và Chủ tịch Hồ Chí Minh tiếp tục lãnh đạo nhân dân Bắc và Trung Bộ chống Pháp, biểu lộ tinh thần đoàn kết với đồng bào Nam Bộ dưới nhiều hình thức như thành lập Phòng Nam Bộ, phát động phong trào “Nam Tiến”, tổ chức “Ngày Nam Bộ” ở thủ đô Hà Nội, mít-tinh, hội chợ, diễn kịch, tổ chức kỉ niệm một năm ngày Nam Bộ kháng chiến...

Từ khóa: Nam Kỳ, Nam Bộ, “Ngày Nam Bộ”.

ABSTRACT

The movement in Northern and Central regions against the French colonialist's conspiracy to separate the Southern region from Vietnam (1945-1954)

By reneging the Preliminary Compromise 06/03/1946, the French colonialists swallowed their own words and made a conspiracy to separate the Southern region from Vietnam. The Vietnamese Government and President Ho Chi Minh continued to lead citizens in the North and Central regions to express their solidarity with fellow Southerners in various ways such as fairs, meetings organization, old cloth, medicine and food subscription, meals cut-off,...as well as establishing “The Southern Department” to raise funds and support Southerners and to organize “Southern Day”.

Keywords: Nam Ki, Nam Bo, “Southern Day”.

1. Mở đầu

Dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương và Chủ tịch Hồ Chí Minh, Cách mạng tháng Tám năm 1945 đã thành công, nước VNDCCH ra đời (02-9-1945), nền độc lập và thống nhất của Việt Nam được tái lập. Tuy nhiên, đêm 22 rạng 23-9-1945, thực dân Pháp lại nổ súng ở Sài Gòn, mở đầu cho việc xâm lược Việt Nam. Sau khi tái chiếm Nam Bộ¹ (đầu 1946), thực dân Pháp một lần nữa âm mưu tách Nam Bộ² ra khỏi lãnh thổ Việt Nam, thành lập cái gọi là

“nước Cộng hòa tự trị Nam Kỳ”. Đó là bước đầu của âm mưu xâm lược toàn bộ Việt Nam và đặt lại ách thống trị thực dân như trước Chiến tranh Thế giới lần thứ Hai của thực dân Pháp.

Do cuộc đấu tranh mạnh mẽ của nhân dân Nam Bộ nói riêng và toàn thể nhân dân Việt Nam nói chung, chủ trương Nam Kỳ tự trị của thực dân Pháp chỉ tồn tại trong thời gian ngắn qua hai Chính phủ Nguyễn Văn Thinh (từ 01-6 đến 10-11-1946) và Lê Văn Hoạch (từ 04-12-1946 đến 29-9-1947). Với “giải pháp Bảo Đại”, việc Nam Bộ dần dần trở lại Việt Nam ngày càng rõ nét qua ba Chính phủ, gồm: Chính phủ lâm thời

* ThS, Trường THPT Ernst Thälmann, Quận 1, TPHCM

Nam phần Việt Nam (từ 01-10-1947), Chính phủ Trung ương lâm thời Việt Nam (từ 02-6-1948) và Chính phủ Quốc gia Việt Nam (từ 01-7-1949). Luật 49-733 do Tổng thống Pháp Vincent Auriol kí ban hành vào ngày 04-6-1949 là cơ sở pháp lí để khẳng định Nam Bộ là của Việt Nam. Và trong những thập niên sau đó, Hiệp định Genève (7-1954), Hiệp định Paris (01-1973) càng khẳng định chủ quyền và nền thống nhất của Việt Nam đối với toàn bộ lãnh thổ, trong đó có Nam Bộ.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Thành lập Phòng Nam Bộ và phát động Phong trào “Nam Tiến”

Để ủng hộ cuộc kháng chiến của nhân dân Nam Bộ, Trung ương Đảng Cộng sản Đông Dương và Chính phủ VNDCCH đã phát động phong trào cả nước chi viện sức người, sức của cho nhân dân Nam Bộ. Tại thủ đô Hà Nội,

Phòng Nam Bộ trung ương ra đời nhằm quản lí các vụ việc ở Nam Bộ về quân sự, nội bộ và tuyên truyền [1; 26-12-1945], ghi tên những người tình nguyện vào Nam chiến đấu chống thực dân Pháp xâm lược.

Phong trào “Nam Tiến” diễn ra sôi nổi với đủ thành phần, nhiều gia đình có đến ba, bốn người con cùng tham gia, danh sách những người tình nguyện có già, trẻ, công nhân, nông dân, kĩ sư, nhà văn, nhà giáo, viên chức, cựu binh sĩ... Một số nhà sư cũng cởi áo cà sa tình nguyện lên đường diệt xâm lăng [10; tr.28]. Thực hiện chủ trương “Nam Tiến” của Đảng Cộng sản Đông Dương và Chính phủ VNDCCH, 72 cán bộ quân sự vừa tốt nghiệp khóa 4 Trường Quân chính Trung ương (Trường Quân chính kháng Nhật trước đây) được Trung ương và Bộ Quốc phòng cử vào tăng cường cho mặt trận Nam Bộ [10; tr.15]...

Sát cánh cùng Nam Bộ, Thanh niên Hà Nội yêu cầu Chính phủ VNDCCH cho họ vào Nam Bộ chiến đấu chống thực dân Pháp xâm lược [6].

Các chiến sĩ trong đoàn quân “Nam Tiến” [7].

Như vậy, Phong trào “Nam Tiến” là hình ảnh cả nước ra trận, thể hiện tinh thần đoàn kết quyết tâm bảo vệ độc lập và thống nhất đất nước của nhân dân Việt Nam.

2.2. Yêu cầu Pháp thi hành Hiệp định Sơ bộ 06-3-1946, chống âm mưu tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam

Sau khi kí với Chính phủ VNDCCH bản Hiệp định Sơ bộ 06-3-1946, thực dân Pháp vẫn âm mưu tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam. Trong tháng 3-1946, nhân dân ở các tỉnh Hải Dương, Thái Bình, Sơn Tây, Nam Định, Bình Định, Quảng Nam, Hà Đông, Bắc Ninh... sôi nổi biểu thị tinh thần đoàn kết với nhân dân Nam Bộ. Họ đòi Pháp thi hành Hiệp định Sơ bộ và chống âm mưu tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam bằng các hoạt động mít-tinh, biểu tình với nhiều khẩu hiệu khẳng định Nam Bộ là một bộ phận không thể tách rời của nước Việt Nam, nhân dân Nam Bộ là nhân dân nước Việt Nam: “*Nam Kỳ của Việt Nam*”, “*Nam Bộ của nước Việt Nam*” [1; 23-3-1946], “*Trung, Nam, Bắc thống nhất*”, “*Nam Kỳ là đất Việt Nam*”, “*Nam Bộ là đất của Việt Nam*”, “*Nam Bộ của người Việt Nam*” [1; 27-3-1946]..., hoặc tổ chức diễn thuyết yêu cầu Chính phủ VNDCCH cương quyết đòi Pháp thi hành Hiệp định Sơ bộ, mở cuộc đàm phán chính thức ngay và cực lực phản đối âm mưu của thực dân Pháp chia tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam [1; 26-3-1946].

Trong tháng 4-1946, các ông Phan Anh, Hoàng Xuân Hãn, Phạm Khắc Quảng, Bùi Công Trừng đại diện cho giới trí thức Việt Nam tại thủ đô Hà Nội ra

bản *Tuyên cáo* với 37 chữ kí để phản đối những âm mưu của thực dân Pháp, nhất là việc tách Nam Bộ ra khỏi lãnh thổ Việt Nam; phản đối thực dân Pháp đặt lại hoặc lập ra những cơ quan hạn chế chủ quyền của nước VNDCCH và ngăn cản việc mở ngay cuộc điều đình chính thức giữa Chính phủ VNDCCH và Pháp tại Paris [1; 4-4-1946]. Các cháu trong *Hội Nhi đồng Cứu quốc* và học sinh ở Thanh Hóa với hình thức biểu tình rầm rộ để hoan hô Chủ tịch Hồ Chí Minh, ủng hộ các phái đoàn đàm phán của Chính phủ VNDCCH ở Đà Lạt, Paris và cương quyết đòi thống nhất Trung, Nam, Bắc [1; 14-5-1946].

2.3. Tổ chức “Ngày Nam Bộ” ở Thủ đô Hà Nội

Mọi nỗ lực ngoại giao của Chính phủ VNDCCH với Pháp nhằm đẩy lùi nguy cơ chiến tranh đều không có kết quả do Pháp không chịu đình chiến ở Nam Bộ. Âm mưu tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam của thực dân Pháp ngày càng rõ rệt, thể hiện qua việc Pháp cho lập Hội đồng tư vấn Nam Kỳ (2-1946) và Chính phủ Cộng hòa tự trị Nam Kỳ do Nguyễn Văn Thinh làm Thủ tướng (01-6-1946).

Trước tình hình trên, Hội Liên hiệp Quốc dân Việt Nam (*Hội Liên Việt*) quyết định tổ chức “Ngày Nam Bộ” tại thủ đô Hà Nội. Ngày 06-9-1946, một cuộc mít-tinh lớn đã diễn ra do Phó Hội trưởng *Hội Liên Việt* Tôn Đức Thắng lãnh đạo, đòi thực dân Pháp nghiêm chỉnh thi hành Hiệp định Sơ bộ, tổ chức trưng cầu dân ý để thống nhất ba miền Bắc, Trung, Nam... Đoàn người tham gia buổi mít-tinh “Ngày Nam Bộ” hôm ấy đã hô vang những khẩu hiệu: “*Tinh thần*

anh dũng của đồng bào Nam Bộ muôn năm!”, “*Việt Nam độc lập và thống nhất muôn năm! Muôn năm! Muôn năm!*”, “*Chủ tịch Hồ Chí Minh muôn năm! Muôn năm! Muôn năm!*” [8; tr.107].

Đáp lời nhân dân Bắc và Trung Bộ, Bác sĩ Phạm Ngọc Thạch thay mặt đồng bào Nam Bộ bày tỏ tinh thần quyết tâm chiến đấu và hi sinh vì sự nghiệp độc lập, thống nhất của Tổ quốc: “*Nam Bộ là một phần của thân thể Việt Nam, là phần đất không thể chia cắt của Việt Nam, là máu của máu Việt Nam, là thịt của thịt Việt Nam, đồng bào Nam Bộ đều là con Hồng cháu Lạc, không bao giờ quên cội nguồn đất tổ ở lưu vực sông Hồng miền Bắc thân yêu, luôn hướng về Chủ tịch Hồ Chí Minh kính mến, về thủ đô Hà Nội anh hùng...*” [8; tr.108]. Trong lúc đó, “*khắp các khu phố đều thiết lập một kì đài chòm vãi đỏ quay hướng về phương Nam*” [5; 10-6-1946]; qua đó, nhân dân thủ đô Hà Nội thay mặt nhân dân cả nước đứng lên phản đối âm mưu của thực dân Pháp tách Nam Bộ ra khỏi Việt Nam. Những băng rôn được căng lên khắp các đường phố với nhiều khẩu hiệu: “*Dân tộc Việt Nam là một, nước Việt Nam là một!*”, “*Nam Bộ là của Việt Nam!*”, “*Nam Bộ là máu của máu Việt Nam, là thịt của thịt Việt Nam!*”, “*Nhiệt liệt hoan hô tinh thần yêu nước của đồng bào Nam Bộ!*”, “*Việt Nam độc lập và thống nhất muôn năm!*”, “*Chủ tịch Hồ Chí Minh muôn năm!*”, “*Pháp phải thi hành nghiêm chỉnh Hiệp định Sơ bộ 06-3-1946!*” [8; tr.106].

Đồng thời, các thiếu niên và nhi đồng đi khắp phố gắn huy hiệu không lấy tiền, chỉ một lúc sau già, trẻ, nghèo,

giàu... ai ai cũng lấp lánh trên ngực “*đầu một chiến sĩ*” [5; 10-6-1946]. Đến 10 giờ cùng ngày, khi “*tiếng còi Nam Bộ*” vang lên, tất cả những người tham dự mít-tinh đều đứng im, hướng về Nam Bộ mặc niệm các chiến sĩ đã hi sinh vì Tổ quốc: “*Quang cảnh lúc đó thật vô cùng cảm động, guồng máy thành phố Hà Nội đang hoạt động bỗng nhiên ngừng hẳn lại, cả thành phố có thể nói là không một tiếng động nhỏ, một không khí im lặng thiêng liêng bao trùm cả tạo vật, trên nét mặt mọi người đều đăm đăm đau xót*” [5; 10-6-1946]. Nhân “*Ngày Nam Bộ*”, Quốc hội nước VNDCCH ra *Tuyên ngôn*, cho rằng nếu thực dân Pháp cố sức dùng vũ lực để tách Nam Bộ ra khỏi lãnh thổ Việt Nam thì không bao giờ ngời lửa chiến tranh dập tắt được trên bán đảo Đông Dương này, dân tộc Việt Nam sẽ không ngừng chiến đấu khi nào vẫn còn thấy Nam Bộ yêu quý bị chia lìa ra khỏi đất nước Việt Nam [5; 10-6-1946].

Như vậy, “*Ngày Nam Bộ*” là ngày để cho toàn thể nhân dân Việt Nam ở Bắc và Trung Bộ bày tỏ tinh thần đoàn kết với đồng bào Nam Bộ hiện đang vì Tổ quốc mà hi sinh xương máu. Và cũng từ đó, “*Ngày Nam Bộ*” đã đi vào lịch sử dân tộc, thể hiện tinh thần đoàn kết, quyết tâm chiến đấu và hi sinh vì độc lập, thống nhất Tổ quốc.

2.4. Những đóng góp về vật chất và tinh thần cho đồng bào Nam Bộ

Với tinh thần “*Nam Bộ là của Việt Nam! Nam Bộ là máu của máu Việt Nam, là thịt của thịt Việt Nam!*”, ngoài việc gửi con em vào Nam Bộ chiến đấu, nhân dân Bắc và Trung Bộ còn hưởng ứng lời kêu

gọi của *Phòng Nam Bộ trung ương* ủng hộ vật chất cho nhân dân Nam Bộ. Nhiều người dân tổ chức những buổi quyên góp áo quần, tiền bạc, thuốc men, thực phẩm, tổ chức những hoạt động hội chợ, diễn kịch... để gây quỹ ủng hộ Nam Bộ; thậm chí, những khẩu súng tốt nhất hoặc những băng đạn tốt nhất cũng được gửi vào Nam Bộ, vì họ biết chắc rằng dù một tờ báo, một quyển sách nhỏ, một bức chân dung của Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng làm cho đồng bào Nam Bộ bồi hồi cảm động. Họ tin tưởng ở Chủ tịch Hồ Chí Minh, tin ở sự sáng suốt của Chính phủ VNDCCH, tin ở sự đoàn kết của đồng bào Bắc và Trung Bộ, mặc dù họ đang phải trải qua sự khốn đốn, điêu linh, nhưng tấm lòng tin tưởng kia vẫn không bị lung lạc [1; 23-5-1946].

Nhằm cổ vũ và hưởng ứng tinh thần vì đồng bào Nam Bộ trong những ngày đầu *Nam Bộ kháng chiến* của nhân dân Bắc và Trung Bộ, tuần báo *Đời mới* xuất bản ở Hà Nội trong tuần lễ từ 14 đến 21-10-1945 đã dành riêng số đặc biệt về Nam Bộ với dòng chữ lớn “*Ủng hộ cuộc kháng chiến anh dũng của đồng bào Nam Bộ*” [3; 14 đến 21-10-1945]. Nhân buổi tiệc trà trong hai ngày 10 và 11-11-1945, phụ nữ thủ đô Hà Nội đã tổ chức quyên góp được số tiền 27.535 đồng Đông Dương, 4.421 đồng Quan kim, 38.850 đồng Quốc tệ và đã trao lại cho *Phòng Nam Bộ trung ương* với phương châm: “*Mỗi đồng bạc là một viên đạn*” để gửi vào *Nam Bộ diệt xâm lăng*” [2; 5-1-1946]...

Tấm lòng của người dân thủ đô Hà Nội đối với nhân dân Nam Bộ còn được

một phóng viên của báo *Quốc gia* ghi lại như sau: “*Trưa ngày 29-8-1946, một chị phụ nữ ăn mặc lam lũ, tay cầm phong thư, lấp ló nhìn vào tòa nhà sầm uất của Phòng Nam Bộ tại thủ đô Hà Nội. Sau một lúc ngập ngừng, chị quyết định tiến vào tòa nhà và trao bức thư cho nhân viên Phòng Nam Bộ với nội dung: “Chúng tôi là một số anh chị em nghèo, ở dãy hàng thuốc viên, hàng nôi đất, hàng cá vàng và hàng chim trong chợ Đông Xuân cùng nhau gom góp được một số tiền nhỏ là 123 đồng 1 để ủng hộ anh em chiến sĩ Nam Bộ hiện đang hi sinh chiến đấu với quân xâm lăng”* [5; 1-9-1946].

Tại Ninh Giang, khi được tin các chiến sĩ Bắc Ninh và Bắc Giang trên đường “*Nam Tiến*” sẽ qua đây, nhân dân Ninh Giang đã thành lập Ban tổ chức đón tiếp các chiến sĩ, treo cờ và trưng biểu ngữ khắp các phố: “*Hoan hô tinh thần xung phong của các chiến sĩ Nam Tiến!*”. Mặt khác, người dân nơi đây còn tổ chức quyên góp thực phẩm, đồ dùng và thuốc men ủng hộ đồng bào Nam Bộ, suốt từ sáng đến chiều, họ kéo đến trại *Vệ quốc quân* không ngớt mang theo những vật phẩm và thuốc men để ủng hộ các chiến sĩ. [5; 21-1-1946]

2.5. Tổ chức Kỷ niệm một năm ngày Nam Bộ kháng chiến (23-9-1945 – 23-9-1946)

Ngay từ chiều ngày 22-9-1946, tại khu Học xá Việt Nam (nay là Đại học Bách khoa Hà Nội), một cuộc mít-tinh được tổ chức kỷ niệm “*một năm ngày Nam Bộ kháng chiến*” có khoảng 30 vạn người tham dự [1; 23-9-1946] gồm đủ

các giới, các đoàn thể, các tầng lớp nhân dân, đại biểu các dân tộc thiểu số và các tôn giáo... Sáng hôm sau (23-9-1946), Phòng Nam Bộ trung ương tổ chức lễ truy điệu các chiến sĩ đã vì Tổ quốc hi sinh. Đến dự buổi lễ có các Bộ trưởng, đại diện *Hội Liên Việt* và Tổng bộ Việt Minh... Đúng 10 giờ, khi “tiếng còi Nam Bộ” vang lên, mọi hoạt động tại thủ đô đều ngừng lại trong nửa giờ, đồng bào toàn thủ đô đều hướng về Nam Bộ [1; 24-9-1946].

Cùng ngày, các Hội viên *Hội Phụ nữ Cứu quốc* tỉnh Thái Bình đã nhin com để lấy gạo gửi vào ủng hộ Nam Bộ. Kết quả, họ quyên góp được 1 tạ gạo và 100 đồng [1; 27-9-1946]. Các thiếu nhi Hà Nội cũng thể hiện tinh thần “tuổi nhỏ làm việc nhỏ, tùy theo sức của mình” đã gửi tặng các chiến sĩ học sinh ở Nam Bộ tờ *Lửa Việt*, cơ quan nghị luận của học sinh cùng một số tiền là 1.578 đồng Đông Dương và 700 đồng Quốc tệ [2; 31-1-1946]. Ngoài ra, họ còn hăng hái tham gia cuộc thi vẽ tranh gây quỹ ủng hộ Nam Bộ với chủ đề “*Nam Bộ là đất của Việt Nam*”. Cuộc thi có tất cả 135 thiếu nhi tham dự [2; 3-10-1946]. Các Đội viên *Đội Thiếu niên Tiền phong* làng Hạ Nguyên, tỉnh Thái Bình cũng gửi thư động viên tinh thần các chiến sĩ Nam Bộ với những tình cảm thấm thiết: “*Mỗi khi hướng về Nam, chúng em không thể lãng quên được những sự chiến đấu oanh liệt của đồng bào và chiến sĩ Nam Bộ. Chúng em không lúc nào không tưởng nhớ đến các anh và những phần tử hi sinh hơn hết đã đem thân thể hiến dâng cho cả giống nòi, chúng em bây giờ tuy còn bé nhưng*

chúng em xin hứa bao giờ cũng chăm chỉ học hành và làm tròn phận sự để sau này có thể trở thành những chiến sĩ uy hùng của Tổ quốc” [5; 23-8-1946].

Trong buổi phát thanh lúc 12 giờ trưa của Đài tiếng nói Việt Nam tại thủ đô Hà Nội hôm ấy, đại diện các tôn giáo cũng đến đọc thư gửi đồng bào Nam Bộ. Bức thư đầu tiên của *Liên đoàn Công giáo Việt Nam* kêu gọi: “*Hỡi anh em Công giáo Nam Bộ! Hôm nay toàn thể chúng tôi hướng chiều về anh em, anh em hãy cương quyết tiến lên, hãy vững tâm chiến đấu. Vì chúa, vì nước chúng ta toàn thể Công giáo cùng toàn thể quốc dân, chỉ có một tâm lòng trung, một ý nguyện: Thực hiện nền độc lập hoàn toàn. Trung, Nam, Bắc thống nhất một nhà*” [1; 26-9-1946].

Qua sóng phát thanh, đại biểu *Hội Phật giáo Cứu quốc Bắc Bộ* nêu: “*Chúng tôi trân trọng và thành thực chào mừng anh chị em đồng bào Phật giáo Nam Bộ đã anh dũng kháng chiến qua một năm. Mong rằng anh chị em đồng bào Phật giáo Trung, Nam, Bắc chúng ta đều kiên quyết nỗ lực hơn nữa, đoàn kết phấn đấu hơn nữa, tận tâm hơn nữa để ủng hộ Chính phủ Hồ Chí Minh và tranh đấu quyết liệt giành lại Nam Bộ cho Tổ quốc*” [1; 26-9-1946]. Tiếp đến *Hội Tin Lành Bắc Bộ* cũng gửi các tín đồ ở Nam Bộ những câu thông thiết: “*Trải một năm qua, anh em đã bị đau khổ bởi nạn chiến tranh xảy ra trên đất nước chúng ta. Trong giai đoạn khó khăn, chúng ta phải đoàn kết chặt chẽ, luôn luôn tin tưởng vào tiền đồ Tổ quốc và nhiệt liệt ủng hộ Chính phủ ta. Ánh sáng của tự do đã rọi đến ta, chúng ta cần phải sẵn sàng sáng*

suốt không để mất cơ hội. Chúng tôi mong anh em cương quyết và khôn ngoan để được xứng đáng làm một người công dân của Tổ quốc, về phần chúng tôi ghi nhớ anh em và cùng cầu nguyện thêm cho anh em” [1; 26-9-1946].

Sau cùng, một vị Phó sứ đại diện Hội thánh Cao Đài Bắc và Trung Bộ cũng gửi các tín đồ đạo Cao Đài ở Nam Bộ với lời nhắn: “Đạo Cao Đài, nhất là ở Nam Bộ, đã từng ghi được nhiều thành tích vẻ vang trong công cuộc tranh đấu khiến chúng tôi phần chân, hân hạnh hoan hô tinh thần chiến đấu của quý đạo hữu. Chúng tôi tin rằng dưới sự tranh đấu sáng suốt của Hội thánh Nam Bộ, toàn thể quý đạo hữu đã thắt chặt tình đoàn kết với toàn dân, giúp Chính phủ Việt Nam trọn mục đích: Hoàn toàn độc lập. Nam Bộ là đất Việt Nam” [1; 26-9-1946]...

3. Kết luận

Sau Chiến tranh Thế giới lần thứ Hai, vì quyền lợi của một nhóm thiểu số thực dân, Pháp đã tái chiếm Nam Bộ và tách vùng đất này ra khỏi lãnh thổ Việt Nam bằng việc lập Chính phủ Nam Kỳ tự trị với mục đích “chia để trị”. Lợi dụng

sự chia cắt đó, thực dân Pháp hi vọng làm mất đi tinh thần đoàn kết của nhân dân Bắc, Trung và Nam Bộ. Tuy nhiên, âm mưu đó của thực dân Pháp không thể thực hiện được, cho dù “*chính sách thuộc địa của người Pháp khôn khéo xảo quyết đến tột bực, cốt làm cho dân Nam Bộ rời nước Tổ Việt Nam ra, mà cái lòng thương giống yêu nòi của dân Nam Bộ sâu xa đầm thắm, có dịp là bùng ra, đâu phải là dân mất gốc quên nguồn như người nước ngoài lắm” [4; 7-8-1945].*

Như Chủ tịch Hồ Chí Minh từng nói: “*Nước Việt Nam là một, dân tộc Việt Nam là một. Sông có thể cạn, núi có thể mòn, song chân lí ấy không bao giờ thay đổi”*. Chân lí đó cho thấy trong hai cuộc kháng chiến chống thực dân Pháp (1945-1954) và đế quốc Mỹ (1954-1975) xâm lược, dưới sự lãnh đạo của Đảng Cộng sản Đông Dương và Chính phủ VNDCCH, đồng bào Bắc và Trung Bộ vẫn luôn hướng về Nam Bộ để cùng chia sẻ những mất mát đau thương, đồng thời chi viện cho Nam Bộ sức người, sức của trong cuộc chiến tranh giải phóng dân tộc, giành độc lập, thống nhất và toàn vẹn lãnh thổ.

¹ Năm 1832, vua Minh Mạng chia Gia Định thành 6 tỉnh, hai năm sau (1834) đặt tên cho 6 tỉnh này là Nam Kỳ (Nam Kỳ có 6 tỉnh nên lúc đó thường gọi là Nam Kỳ lục tỉnh). Địa danh Nam Kỳ tiếp tục tồn tại sau khi vùng đất này bị thực dân Pháp chiếm làm thuộc địa, song song với địa danh Cochinchine do họ đặt ra. Sau khi Nhật đảo chính Pháp (09-3-1945), để xóa bỏ tàn tích của chủ nghĩa thực dân, Chính phủ Trần Trọng Kim dùng địa danh Nam Bộ thay cho Nam Kỳ. Sau Cách mạng tháng Tám năm 1945 ở Việt Nam, địa danh Nam Bộ được chính thức công nhận như Xứ ủy Nam Bộ, Ủy ban nhân dân Nam Bộ, Nam Bộ kháng chiến, “Ngày Nam Bộ”...Pháp tái chiếm Nam Bộ dùng lại địa danh Nam Kỳ.

Trong bài viết này, để thuận tiện, chúng tôi dùng địa danh Nam Bộ cho giai đoạn sau tháng 8-1945, trừ trường hợp các tổ chức liên quan đến thực dân Pháp như Hội đồng tư vấn Nam Kỳ, Nam Kỳ tự trị...hoặc các khẩu hiệu do được trích dẫn nên phải giữ nguyên văn.

² Theo Tuyên bố ngày 24-3-1945 của tướng De Gaulle tại Paris, Đông Dương sau Chiến tranh Thế giới lần thứ Hai vẫn gồm 5 xứ, không được độc lập mà chỉ được mẫu quốc ban cho một nền tự trị trong khuôn khổ của Liên bang Đông Dương và Liên hiệp Pháp. Riêng Việt Nam không được thống nhất mà tiếp tục bị chia cắt thành 3 xứ riêng biệt (Bắc Kỳ, Trung Kỳ và Nam Kỳ).

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Báo *Cứu quốc*, các ngày 26-12-1945, 23-3-1946, 26-3-1946, 27-3-1946, 4-4-1946, 14-5-1946, 23-5-1946, 23-9-1946, 26-9-1946, 27-9-1946.
2. Báo *Dân thanh* (Hà Nội), các ngày 5-1-1946, 31-1-1946, 30-10-1946.
3. Báo *Đời mới* (Hà Nội), tuần lễ từ 14 đến 21-10-1945.
4. Báo *Điện tín* (Sài Gòn), ngày 7-8-1945.
5. Báo *Quốc gia* (Hà Nội), ngày 10-6-1946.
6. Báo *Quân đội nhân dân* ngày 14-8-2010, “*Phong trào Nam Tiến*”, <http://www.qdnd.vn/qdndsite/vi-VN/61/43/271/271/271/120831/Default.aspx>
7. Báo *Việt Báo* ngày 19-8-2010, “*Những bức ảnh lịch sử về Hà Nội*”, <http://vietbao.vn/Xa-hoi/Nhung-buc-anh-lich-su-ve-Ha-Noi/11176745/157/>
8. Trường Sơn Chí Ung Ngọc Ky (1999), *Thoáng nhớ một thời* (Hồi kí lịch sử), Nxb Trẻ, Thành phố Hồ Chí Minh.
9. Văn phòng Quốc hội (1994), *Lịch sử Quốc hội Việt Nam 1946-1960*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
10. Viện Lịch sử Quân sự Việt Nam (1997), *Phong trào Nam Tiến (1945-1946)*, Nxb Quân đội nhân dân, Hà Nội.

(Ngày Tòa soạn nhận được bài: 08-10-2013; ngày phản biện đánh giá: 08-11-2013;
ngày chấp nhận đăng: 23-11-2013)